

การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุด โมเดล ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นิภาพรรณ เทียมธรรม*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุด โมเดล ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อศึกษารูปแบบ ดอนพุด โมเดล การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุด โมเดล ผลการดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรค ของรูปแบบดอนพุด โมเดล และประเมินผลการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุด โมเดล ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ท้องถิ่นอำเภอ เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอ ภาควิชาเครือข่ายในพื้นที่ และตัวแทนครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่อำเภอดอนพุด จำนวน 20 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า

- 1) รูปแบบการดำเนินงานดอนพุด โมเดล เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยความร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน และเป็นการดำเนินงานเชิงบูรณาการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเชิงเดี่ยวไปสู่เกษตรมูลค่าสูง
- 2) การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุดโมเดล ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนโดยเฉพาะภาคประชาชน และเปิดโอกาสในการถ่ายทอดให้กับผู้สนใจที่ต้องการจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- 3) ผลการดำเนินงาน และปัญหา/อุปสรรค เนื่องจากงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ เป็นข้อจำกัดสำคัญในการแก้ไขปัญหาโดยเฉพาะปัญหาเชิงพื้นที่ จึงทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืน และลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ ด้านการตลาด (ผลผลิตบางแปลงมีการรับซื้อไม่ตรงเวลา) โดยวิธีแก้ไขคือ ต้องทำปฏิทินการเพาะปลูกให้ชัดเจน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, วิสาหกิจเพื่อสังคม, ดอนพุด โมเดล

*นักทรัพยากรบุคคล, ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนสระบุรี, Email:game.kitsada55@gmail.com

Participation in Driving Don Phut Model Based on the Philosophy of Sufficiency Economy

Nipaparn Thiamtham *

Abstract

The purpose of this research was to study the participation in driving the Don Phut Model under the Philosophy of Sufficiency Economy. The study aimed to: (1) examine the Don Phut Model; (2) explore participation in driving the model; (3) analyze its performance, problems, and obstacles; and (4) evaluate the level of participation. This research employed a qualitative approach using purposive sampling. Key informants included local administrators (sheriff, bailiff, district officers), community development officers, local network partners, and 20 representatives of farming households in Don Phut District. Data were collected through in-depth interviews and analyzed using content analysis.

The findings revealed that

1) The Don Phut Model serves as a guideline for solving local problems through collaboration among multiple sectors, leading to sustainable and integrated development. It was developed as a social enterprise to address income inequality by promoting high-value agriculture. The model shifts single-crop farming toward organic, innovative, and value-added farming across the upstream, midstream, and downstream processes, thereby enhancing both product value and quality of life.

2) Participation in driving the Don Phut Model involves all sectors, especially the public sector, where most participants are local farmers. Farmers experiment with high-value crops, particularly moringa, supported by Don Phut Enterprise Co., Ltd. and partner agencies that provide technical advice, quality standards, and market linkages. This fosters agricultural confidence and creates opportunities for future farmers.

3) Performance and obstacles include budget limitations of government agencies, marketing issues (delayed or insufficient product purchases), product standard concerns, and farmers' lack of confidence in market demand. Additional challenges involve low income compared to regular household and market access expenses, as well as limited stakeholder knowledge and understanding of the model. Suggested solutions include establishing clear planting calendars, strengthening market systems, and enhancing stakeholder awareness. Despite these challenges, the model contributes to sustainable local development by reducing household expenses, improving health, and supporting community initiatives such as scholarships, scout uniforms, and medical equipment for Don Phut Hospital.

Keywords: Participation, Social Enterprise, Don Phut Model

* Human Resources Officer, Saraburi Community Development and Study Center,
Email:game.kitsada55@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง มีเป้าหมายสำคัญคือ เพื่อเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ (2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายสำคัญคือ เพื่อย่อยอดีต ปรับปัจจุบัน สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต (3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายสำคัญคือ เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ (4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายสำคัญคือ เพื่อดึงเอาพลังของทุกภาคส่วนมาร่วมขับเคลื่อน (5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายสำคัญคือ เพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ (6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายสำคัญคือ เพื่อภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม (ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี, 2561)

แผนปฏิบัติการการกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2563 - 2565) กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประชาชน มีรากฐานการดำรงชีวิตและพัฒนาสู่อนาคตได้อย่างมั่นคงและสมดุลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีประเด็นยุทธศาสตร์ จำนวน 5 ประเด็น โดยประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน มีเป้าหมายคือ สังคมมีความสงบเรียบร้อยและปลอดภัย โดยกำหนดกลยุทธ์ ได้แก่ การธำรงรักษาไว้ซึ่งสถาบันหลักของชาติ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างความสุขของชุมชนและพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก มีเป้าหมายคือ ชุมชนมีความสุข โดยกำหนดกลยุทธ์ ได้แก่ พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เสริมสร้างความสุขของชุมชน และพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (แผนปฏิบัติการการกระทรวงมหาดไทย, 2563)

กระทรวงมหาดไทย ในฐานะที่เป็นหน่วยงานในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับพี่น้องประชาชนรวมถึงเป็นหน่วยงานในการบูรณาการกับภารกิจกับกระทรวง กรม โดยเฉพาะการนำนโยบายจากแผนในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล ตลอดจนแผนปฏิบัติการกระทรวงมหาดไทยไปสู่การปฏิบัติหรือการพัฒนาในระดับพื้นที่ (Area Based) ร่วมกับการทำงานกับภาคีเครือข่าย 7 ภาคี ได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของพี่น้องประชาชน ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดความยากจน โดยปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เป็นผู้นำขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จึงได้จัดทำ “โครงการอำเภอนำร่อง “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” แบบบูรณาการ และสร้างนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง กระทรวงมหาดไทย” (โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน, 2565)

ปี 2565 อำเภอดอนพุด ร่วมกับภาคีเครือข่าย 7 ภาคี ระดับอำเภอ เข้าร่วมอบรม “โครงการอำเภอนำร่อง “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” แบบบูรณาการ และสร้างนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง กระทรวงมหาดไทย” ที่ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนสระบุรี เพื่อกลับมาแก้ไขปัญหากับประชาชนในพื้นที่ได้มากที่สุด ซึ่งโครงการดังกล่าวจึงเปรียบเป็นสารตั้งต้นให้เกิดดอนพุดโมเดลแห่งนี้ขึ้นมา เพื่อแก้ไขปัญหในพื้นที่ ซึ่งมีหลายมิติ เช่น ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาน้ำไม่เพียงพอต่อการเกษตร ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน และปัญหาประชาชนมีรายได้น้อย ในการดำเนินการนั้นหน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาคต้องการให้ดอนพุดโมเดลสามารถแก้ไขปัญหาประชาชนให้มากที่สุดและมีความยั่งยืน โดยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุด โมเดล อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี (ดอนพุด โมเดล, 2565)

ดังนั้น การทำวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัย จึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษาบริบทพื้นที่ และการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุด โมเดล ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงการประเมินผลการมีส่วนร่วม ในการขับเคลื่อน

ดอนพุด โมเดล อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี โดยสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาพื้นที่อำเภอ ดอนพุดและพื้นที่ใกล้เคียงต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบ ดอนพุด โมเดล ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุด โมเดล ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน และปัญหา อุปสรรค ของรูปแบบดอนพุด โมเดล ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

Cohen and Uphoff (1977, 1980) ได้ศึกษาวิจัยในโครงการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมได้เผยแพร่รายงานการศึกษาวิจัย ได้แบ่งโครงสร้างพื้นฐานของการมีส่วนร่วมซึ่งจำแนกได้ 3 มิติ (Dimension)

มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร (What participation are we concerned with?) หรือที่ Cohen and Uphoff เรียกว่า ประเภทหรือลักษณะของการมีส่วนร่วม (Kinds of participation) ทั้งนี้ นักวิชาการทั้งสองท่านแบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ กลุ่มที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in decision – making) กลุ่มที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Participation in implementation) กลุ่มที่ 3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation in benefits) กลุ่มที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in evaluation)

มิติที่ 2 ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม (Who participation are we concerned with?) ในส่วนนี้มีคำที่ใช้ในความหมายกว้างอีกคำ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน (Popular participation) จะมีกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม แบ่งได้ 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น (Local residents or local people) กลุ่มที่ 2 ผู้นำท้องถิ่น (Local leaders) กลุ่มที่ 3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ (Government personnel) กลุ่มที่ 4 คนต่างชาติ (Foreign) จากกลุ่มบุคคลทั้ง 4 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมย่อมมีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน ล้วนส่งผลต่อการมีส่วนร่วม เช่น อายุ เพศ สถานภาพของครอบครัว ระดับการศึกษา การแบ่งกลุ่มในสังคม (กลุ่มชนชาติ เผ่า เชื้อชาติ ศาสนาที่นับถือ ชั้นวรรณะ ภาษาที่ใช้ แหล่งกำเนิด) อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ระยะทางที่ตั้งของโครงการที่มีส่วนร่วม สถานภาพการถือครองที่ดิน และสถานภาพของการได้รับการจ้างงาน

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นอย่างไร (How is participation occurring with in the project?) มีประเด็นที่ควรพิจารณาอยู่ 4 ประเด็น ได้แก่ 1) พื้นฐานการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ที่มาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง แรงจูงใจที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากแหล่งที่ใดบ้าง 2) รูปแบบของการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบขององค์การและการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม 3) ขอบเขตของการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วมและขอบเขตของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม 4) ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับการมอบอำนาจแก่บุคคลและการปฏิสัมพันธ์ในคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง

แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2565)

แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม

แนวความคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เป็นแนวคิดของศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูนุส (Muhammad Yunus, 1970) เริ่มต้นขึ้นในยุค 1970 ในประเทศบังคลาเทศ วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูนุส ได้ดังนี้

1. ธุรกิจที่ไม่สูญเสียเงินต้นและไม่ปันผลกำไร (non-loss, non - dividend) คือ รูปแบบของการมุ่งแก้ไข ปัญหาทางสังคมเป็นหลัก การถือหุ้นเป็นในลักษณะของนักลงทุน หรือบุคคลธรรมดา และนำกำไรที่ได้กลับมา ทำธุรกิจพัฒนาและขยายธุรกิจต่อ เจ้าของธุรกิจหรือผู้ถือหุ้นนั้นสามารถรับได้แค่เงินลงทุนที่เป็นเงินต้นคืน เท่านั้น ไม่สามารถรับเงินปันผลได้
2. ธุรกิจที่แสวงหาผลกำไรและสามารถปันผลได้ คือ การแสวงหากำไรของธุรกิจและสามารถปันผลได้ ภายใต้เงื่อนไขที่เจ้าของธุรกิจหรือผู้ถือหุ้นนั้นเป็นบุคคลยากจน หรือเป็นผู้ด้อยโอกาส เนื่องจากการปันผลนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดความยากจน และเป็นการแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยแบ่งประเภทวิสาหกิจเพื่อสังคม เป็น 2 ประเภทหลัก คือ ประเภทที่ 1 กิจการที่มุ่งเน้นเรื่องเป้าหมายทางสังคม และประเภทที่ 2 กิจการที่เน้น เรื่องเป้าหมายทางสังคมที่มีกำไรหรือมีคนจนหรือผู้ด้อยโอกาสในสังคมนั้น ๆ ได้รับเงินปันผลหรือได้รับ ผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ จากการดำเนินกิจการ

ปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญของวิสาหกิจเพื่อสังคม

ตามแนวคิด Maryam (2012) กล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญของวิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ภาวะความเป็นผู้นำที่ต้องแข็งแกร่ง คือ จะต้องเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นและเสมอต้นเสมอปลาย และสามารถประสานงานกับวิสาหกิจเพื่อสังคมได้ เกิดการกระจายทักษะ และความรับผิดชอบให้แก่สมาชิก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการทำให้กิจการมีความยั่งยืนในระยะยาว
2. ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ (Partnership) ทั้งความร่วมมือจากองค์กรอื่นทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน
3. การดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคมจำเป็นต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์และมีการรอบความคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้และปฏิบัติได้จริง อีกทั้งช่วยในการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดได้

4. มีการจัดทำแผนธุรกิจและการตลาด รวมถึงมีผู้เชี่ยวชาญ และมีการบริหารจัดการงานที่ดี
5. มีการวางแผนเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางสังคมขององค์กรได้
6. สมาชิกในการดำเนินการต้องมีแรงบันดาลใจรวมถึงมีความมุ่งมั่นในการดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวของการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคม
7. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการของวิสาหกิจเพื่อสังคม
8. การดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องมีความเป็นอิสระจากการแทรกแซงการดำเนินงานของทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง
9. ดำเนินการเป็นไปตามสภาพแวดล้อม กฎหมาย และข้อบังคับ ในการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคม มีความเหมาะสมกับประเทศไทยโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท เนื่องจากการช่วยในการสร้างรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ สร้างอาชีพ และสร้างความเข้าใจความต้องการของประชาชนในชุมชนและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐและที่เกี่ยวข้องสามารถทำงานร่วมกับประชาชนในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บริบทของอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี

อำเภอดอนพุดเดิมเป็นที่รู้จักในชื่อ บ้านดอนพุด อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี สมัยก่อนพื้นที่ดอนพุดเป็นที่ดอนน้ำท่วมไม่ถึง มีต้นพุทเกิดขึ้นอยู่มาก จึงเรียกท้องถิ่นนี้ว่าดอนพุด ชาวดอนพุด มีเชื้อสายลาวพวน อพยพมาครั้งแรกได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านบาลกลุ่ม และบ้านเล่อในเขตอำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อมาได้อพยพมาอยู่ที่บ้านหนองมน ตำบลบ้านหลวง ต่อมาเกิดไฟไหม้ใหญ่ที่บ้านหนองมน ราษฎรส่วนหนึ่งของบ้านหนองมนได้อพยพมาอยู่ที่บ้านหนองกะทะ ตำบลดอนพุดในปัจจุบัน กระทั่งเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2514 ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทยให้แยกตำบลดอนพุด ตำบลไผ่หลิว ตำบลบ้านหลวง และตำบลดงตะงาว ออกจากการปกครองของอำเภอบ้านหมอ รวมตั้งเป็น กิ่งอำเภอดอนพุด จนกระทั่งเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2536 จึงมีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะขึ้นเป็น อำเภอดอนพุด จนถึงปัจจุบัน อำเภอดอนพุด ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้ (อำเภอดอนพุด, 2567)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอเมืองลพบุรี (จังหวัดลพบุรี)
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอหนองโดน และอำเภอบ้านหมอ (จังหวัดสระบุรี)
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอบ้านหมอ อำเภอท่าเรือ อำเภอนครหลวง และอำเภอบางปะหัน (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอมหาราชและอำเภอบ้านแพรก (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

การปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลตำบลดอนพุด ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดอนพุด ตำบลไผ่หลิว และตำบลบ้านหลวง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลดงตะงาว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลดงตะงาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุด โมเดล ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยนี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

ประชากรในการศึกษาวิจัย คือ ผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานปกครองส่วนภูมิภาคในอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี และประชาชนในพื้นที่อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการอ้างอิงด้วยบุคคลและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวข้อง ในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุด โมเดล ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี จำนวน 20 คน โดยมีกระบวนการคัดเลือกที่สำคัญ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย จำนวน 10 คน แบ่งเป็น

1) นายอำเภอดอนพุด	5) พัฒนาการอำเภอดอนพุด
2) ปลัดอำเภอดอนพุด	6) เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอดอนพุด
3) ท้องถิ่นอำเภอดอนพุด	7) ผู้แทนภาคีเครือข่ายในพื้นที่ จำนวน 4 คน
4) เกษตรอำเภอดอนพุด	

1.2 ตัวแทนครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่อำเภอดอนพุด จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะวิจัยใช้เครื่องมือส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัย แบ่งตามกระบวนการ PAR ดังนี้

2.1 ขั้นวินิจฉัย เป็นการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structure interview protocol) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเน้นสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth interviews) เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและทำให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดมากขึ้น

2.2 ขั้นวางแผนปฏิบัติการ เป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เครื่องมือที่ใช้ คือ ใบงานวางแผนฝึกปฏิบัติ (Action Plan)

2.3 ขั้นลงมือปฏิบัติการ เป็นการลงมือปฏิบัติจริง (Workshop) ของการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มของผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกต

2.4 ขั้นการประเมินผลการปฏิบัติการ เป็นการติดตามและประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นแผนปฏิบัติการ ซึ่งประเมินผลการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุด โมเดล โดยกิจกรรมการทำผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติจากผักโมโรเฮยะ ที่เป็นพืชเศรษฐกิจมูลค่าสูงของอำเภอดอนพุด นำมาสร้างรายได้เพิ่มจากผักที่มีอายุเกินกว่าจะนำมาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อทราบผลว่าผักโมโรเฮยะย้อมสีได้หรือไม่ ด้วยว่าได้ผลเป็นอย่างไร และเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ตามแผนหรือไม่ การประเมินในขั้นตอนนี้จะทำให้ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จ และความล้มเหลวและจะนำมาเป็นบทเรียน (Lessons learned) ที่จะช่วยในการตัดสินใจสำหรับแนวทางใหม่ ๆ รวมทั้งการปรับปรุงแนวทางซึ่งมีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกับแนวทางที่ได้ทำการประเมินผลนี้ โดยใช้การประชุมระดมสมอง (Brain Storming) เครื่องมือที่ใช้ คือ ประเด็นคำถามที่ใช้ประเมินแนวทาง เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาพื้นที่อำเภอดอนพุดและพื้นที่ใกล้เคียงต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยการกำหนดกรอบคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของดอนพุตโมเดล ในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุตโมเดล ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกโดยทั้งหมดเป็นคำถามปลายเปิดที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 คณะวิจัยทำการขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลโดยทำหนังสือประสานขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระบุรี และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดอนพุต ในการอำนวยความสะดวกสำหรับการลงพื้นที่วิจัย เพื่อดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) พร้อมอธิบายเหตุผลในการเข้าเก็บข้อมูลเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนและให้ข้อมูลที่ตรงประเด็นในการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามของแนวคำถาม กิ่งโครงสร้างและควบคุมไม่ให้มีการสัมภาษณ์นอกประเด็น โดยการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีการเขียน ใช้เครื่องบันทึกเสียง

ขั้นตอนที่ 4 คณะวิจัยทำการรวบรวมแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดที่ได้รับกลับมาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาทำการสรุปผลข้อมูลและวิเคราะห์ตามแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้กำหนดไว้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) คณะวิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview protocol) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเน้นสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth interviews) มาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

2) ตรวจสอบข้อมูลที่ได้อาจจากการสังเกตและการสนทนา

3) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการถอดบทเรียนจากการจัดกลุ่มสนทนา โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความข้อมูลแบบอุปนัย (analytic induction) คือ การตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกต

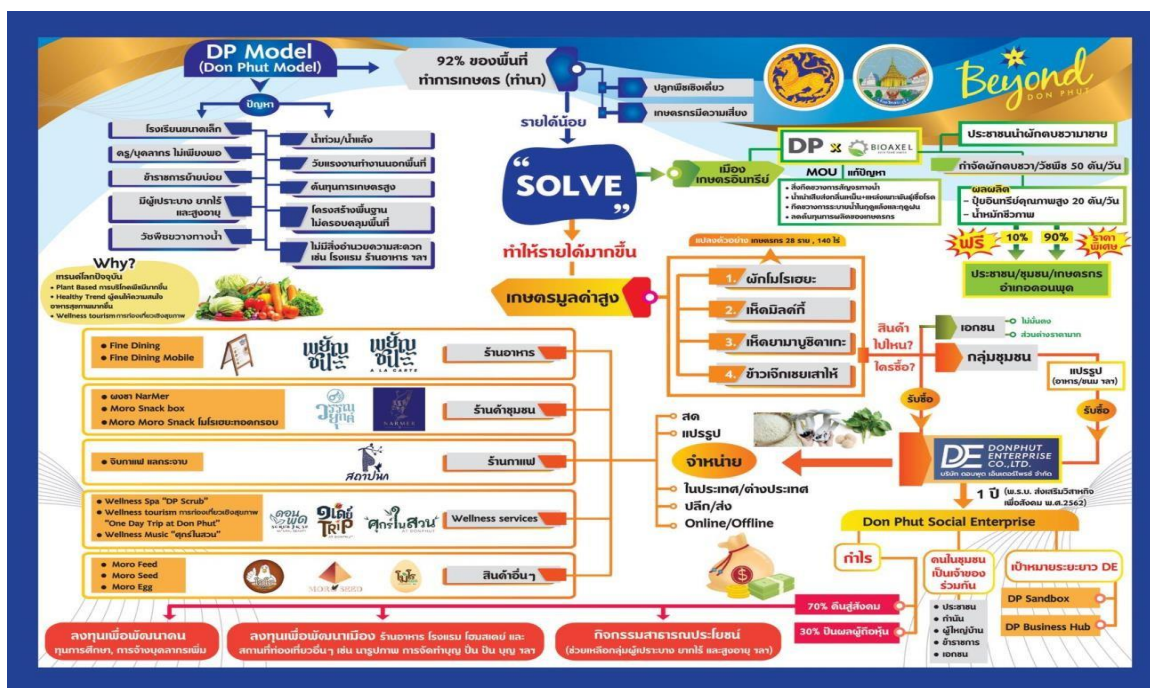
ผลการวิจัย

1. รูปแบบ ดอนพุต โมเดล ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จากการสัมภาษณ์ข้าราชการอำเภอดอนพุต พบว่า รูปแบบดอนพุตโมเดล “Donphut Model” สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) เป็นแผนระดับที่ 2 ที่แปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” นโยบายของรัฐบาลมีเป้าหมายสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก โดยเน้นการส่งเสริมการสร้างรายได้ ลดรายจ่าย และขยายโอกาสให้แก่ประชาชนในระดับชุมชน ผ่านการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตลอดจนแผนปฏิบัติราชการกระทรวงมหาดไทยในด้านการทำงานระดับพื้นที่ (Area Based) ซึ่งเป็นการดำเนินการที่ร่วมกับการทำงานกับภาคีเครือข่าย 7 ภาคี ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐในทุกหน่วยงานในอำเภอดอนพุต บริษัทเอกชน ผู้ประกอบการ ชุมชน วัด โรงเรียน

และสถานศึกษา ได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของพี่น้องประชาชน ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดความยากจน โดยเฉพาะการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อคุณภาพชีวิต โดยปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เป็นผู้นำนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 กระทรวงมหาดไทยจึงได้จัดทำ “โครงการอำเภอนำร่อง “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” แบบบูรณาการ และสร้างนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง กระทรวงมหาดไทย” ในการดำเนินการอำเภอดอนพุด ร่วมกับภาคีเครือข่าย 7 ภาคีระดับอำเภอ ในปี 2565 เข้าร่วมอบรม “โครงการอำเภอนำร่อง “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” แบบบูรณาการ และสร้างนักขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนแปลง กระทรวงมหาดไทย” ที่ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนสระบุรี เพื่อกลับมาการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ได้มากที่สุด ซึ่งโครงการดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนจุดเริ่มต้นของดอนพุดโมเดล “Donphut Model” โดยเริ่มต้นจากการตั้งทีมขับเคลื่อนระดับอำเภอลงสู่ระดับตำบล หมู่บ้าน จากที่ได้ร่วมกันสำรวจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในอำเภอของประชาชน

แนวคิด ดอนพุดโมเดล “Donphut Model” เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี มีการตั้งทีมขับเคลื่อนระดับอำเภอลงสู่ระดับตำบล หมู่บ้าน จากที่ได้ร่วมกันสำรวจสภาพปัญหา พบว่า อำเภอดอนพุดมีปัญหา น้ำท่วม น้ำแล้ง ภัยแรงงานทำงานนอกพื้นที่ ต้นทุนการเกษตรสูง โครงสร้างพื้นฐานไม่ครอบคลุม ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โรงแรม ร้านอาหาร มีโรงเรียนขนาดเล็ก ครู-บุคลากรไม่เพียงพอ ข้าราชการย้ายบ่อย ผู้เปราะบาง ยากไร้และผู้สูงอายุ พื้นที่ทำนา เมื่อมีปัญหา น้ำท่วม น้ำแล้ง จึงได้ผลิตน้อยทำให้ประชาชนมีรายได้น้อย จากปัญหาดังกล่าว จึงเป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาภายใต้แนวความคิดการสร้างธุรกิจวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ในการแก้ไขปัญหารายได้ของประชาชนในพื้นที่อำเภอดอนพุด ด้วยการพัฒนาพื้นที่ในทุกมิติ ทั้งการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเชิงเดี่ยวไปสู่เกษตรมูลค่าสูงโดยใช้นวัตกรรมอินทรีย์ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

ภาพที่ 1 แนวทางการดำเนินการดอนพุดโมเดล

2. การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุตโมเดลด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาคประชาชน พบว่า เนื่องจากตนเองเป็นเกษตรกรที่ทำนาปลูกผักเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อได้ทราบข่าวนโยบายดอนพุตโมเดล ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ปลูกพืชผักมูลค่าสูง ก็จึงเกิดแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งน่าจะเป็นส่วนช่วยในการทดลองการปลูกพืชผักชนิดนี้ เพื่อจะได้มีโอกาสถ่ายทอดให้กับผู้สนใจที่ต้องการจะประกอบอาชีพดังกล่าวในอนาคต ได้มีจุดตัวอย่าง มีแนวทางในการดำเนินงาน ปลูกผักโมโรเฮยะ ให้ประสบความสำเร็จต่อไป โดยไม่ต้องเกิดการลองผิด ให้ลองทำในสิ่งที่ถูกต้องได้เลย มีส่วนร่วมหลักในการทดลองปลูกผักโมโรเฮยะ โดยใช้เนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ ในการดำเนินงานครั้งแรก ปลูกพร้อมกันทั้ง 1 ไร่ ผลผลิตที่ได้ต้นสูง ยอดสวย ตัดขายได้ดี แต่เมื่อถึงเวลาที่ผลผลิตล้นตลาด ต้องได้ทำการตัดทิ้ง โกลบแล้วดำเนินการปลูกใหม่ในรอบที่สอง โดยในรอบนี้ได้วางแผนการปลูก แบ่งเป็น 3 รุ่น ในพื้นที่ 1 ไร่ ให้การเจริญเติบโตงอกงาม ไล่ระดับเรียงไปมีผลให้ผลผลิตที่ได้สามารถป้อนสู่ตลาดได้อย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นภาระของผู้ปลูก ดูแลรักษา ตัดเก็บผลผลิตได้สะดวกรวดเร็วดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยภาคราชการและภาคีเครือข่าย พบว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมขับเคลื่อนดอนพุตโมเดล โดยการสร้างความเชื่อมั่น บริษัท (Donphut Enterprise) กับคนในพื้นที่ ด้วยการสร้างโปรดัคส์ที่ผลิตสู่ตลาดอย่างน้อย 2 - 3 ชนิด มีตลาดรองรับแล้วจึงกระจายโอกาสสู่ชุมชน ประกอบกับนโยบายในด้านการส่งเสริมการปลูกผักมูลค่าสูง ดูแลง่าย ไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก และสามารถเสริมสร้างรายได้ให้กับประชาชนได้อีกทางหนึ่ง จึงได้เข้าร่วมขับเคลื่อนงานดอนพุตโมเดลในครั้งนี้ โดยเข้าร่วมงานขับเคลื่อนงานของดอนพุตโมเดลในขั้นตอนของการปลูก และขั้นตอนการขอรับมาตรฐาน โดยการส่งเสริมการปลูกผักโมโรเฮยะ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบริหารจัดการแปลงผักการติดต่อขอมาตรฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกผักโมโรเฮยะ ได้แก่ ช่องทางการอำนวยความสะดวกในด้านการเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในด้านอาคารสถานที่ บริเวณแปลงปลูกผัก เอกสารการจดบันทึก รวมถึงเอกสารที่จะต้องติดต่อยื่นขอมาตรฐาน ให้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว ถูกต้อง ครบถ้วน มีผลให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

3. ผลการดำเนินงาน และปัญหา/อุปสรรค ของรูปแบบดอนพุต โมเดล ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินงาน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาคประชาชน พบว่า การส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่อำเภอดอนพุต จังหวัดสระบุรี ให้การสนับสนุนการปลูกผัก ให้ความรู้กับการปลูกพืชทางเลือก เช่น ผักโมโรเฮยะ เห็ดมิวกี้ เป็นต้น ส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่อำเภอดอนพุตทั้งการเข้าร่วมอบรม การรับเมล็ดพันธุ์พืชสำหรับปลูกสร้างรายได้ การเข้าร่วมแก้ไขปัญหาพื้นที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่อำเภอดอนพุต มีการแลกเปลี่ยน และช่วยเหลือการทำงาน และข้อมูลร่วมกัน ส่วนหนึ่งมาจากการเป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาค ในการช่วยเหลือประชาชนตาม บทบาทความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสำรวจ และให้ความช่วยเหลือประชาชนในชุมชน โดยที่ว่าการอำเภอเป็นผู้ประสานงาน และเป็นหน่วยงานกลางในการเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เป็นต้น ในการดำเนินงานโครงการดอนพุตโมเดลในพื้นที่มีบริษัทที่ดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคมผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกได้ส่งขายให้กับบริษัท เป็นการปลูกพืชชนิดตามความต้องการของบริษัทเพื่อช่วยให้ผลผลิต ออกมาคุณภาพดี เช่น ผักโมโรเฮยะ เห็ดมิวกี้ เป็นต้น

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยภาคราชการและภาคีเครือข่าย พบว่า การดำเนินงานของดอนพุตโมเดล บริษัท ดอนพุต เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ประชาชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น สามารถนำสิ่งดี ๆ คืนกลับสู่สังคม โดยการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน สนับสนุนชุดลูกเสือ สนับสนุนเครื่องมือทางการแพทย์ให้กับโรงพยาบาลดอนพุต ถือได้ว่าสามารถเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้เพราะเป็น

การขับเคลื่อนโดยมีหน่วยงานระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง การขับเคลื่อนหลัก ๆ คือ ภาครัฐการ ผ่านการสร้าง การรับรู้ให้กับหัวหน้าส่วนราชการต่างๆ ในพื้นที่ ตลอดจนการสร้างเชื่อมั่น โดยนายอำเภอเป็นหน่วยงานกลาง ในการดำเนินงานต่างๆ ทั้งความช่วยเหลือในเรื่องของบุคลากร อุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น และหน่วยงานหลักที่มีความร่วมมือในปัจจุบัน คือ สรรพการอำเภอ สำนักงานสรรพากรพื้นที่ และพัฒนาการอำเภอ กรมการพัฒนาชุมชน โดยกลไกที่สำคัญคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บูรณาการทุกภาคส่วนทุกหน่วยงานในพื้นที่ร่วมกันขับเคลื่อน เชื่อมโยงการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาการประสานงานในการดำเนินงานของบริษัท เป็นการประสานกับเจ้าหน้าที่ในอำเภอ ดอนพุด และประชาชนในพื้นที่ การประสานงานหลักคือ การเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมอบรมให้ ความรู้ เกี่ยวกับการดูแล และส่งมอบผลผลิตให้กับบริษัท ดอนพุด เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด

ปัญหาและอุปสรรค

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลภาคประชาชน พบว่า ด้านการตลาด (ผลผลิตบางแปลงมีการรับซื้อไม่ตรงเวลา) มาตรฐาน ผลผลิต โดยเฉพาะในช่วงแรก ๆ ระยะเวลาตลอด ประชาชนขาดความเชื่อมั่น ถ้าในกรณีที่ความต้องการซื้อเพิ่มมากขึ้น จะผลิตสินค้าไม่ทัน และผู้นำชุมชนบางคนไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควร ชาวบ้านบางส่วนยังไม่เข้าร่วม เพราะ ชาวบ้านยังไม่เข้าใจระบบธุรกิจ และที่สำคัญแรงงานหายาก แนวคิดวิธีแก้ไขของเกษตรกรกรม คือ ต้องทำปฏิทินการเพาะปลูกให้ชัดเจน ต้องกำหนดออเดอร์การรับซื้อให้ชัดเจน และต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบางส่วนที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโมเดลวิสาหกิจเพื่อสังคม

กลุ่มผู้ร่วมวิจัยภาครัฐและภาคีเครือข่าย พบว่า การดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคมผลผลิต คือ ผลผลิตจากการดำเนินงาน ซึ่งปัญหาหลักที่พบ คือ การขอมาตรฐานต่าง ๆ อาทิ

1) มาตรฐาน GAP ให้กับผลผลิตทางการเกษตรซึ่งมีขั้นตอนยุ่งยาก ต้องใช้เวลานาน และต้องให้ ส่วนกลางลงมาตรวจแปลงเท่านั้น

2) รายรับไม่เพียงพอ การดำเนินธุรกิจมีรายละเอียดหลายขั้นตอน และมีรายจ่ายประจำที่ต้องใช้จ่าย วิสาหกิจเพื่อสังคมยังขาดในเรื่องของการเข้าถึงตลาดในวงกว้างจึงทำให้รายรับมีน้อยเมื่อเทียบกับรายจ่าย

3) การควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิต

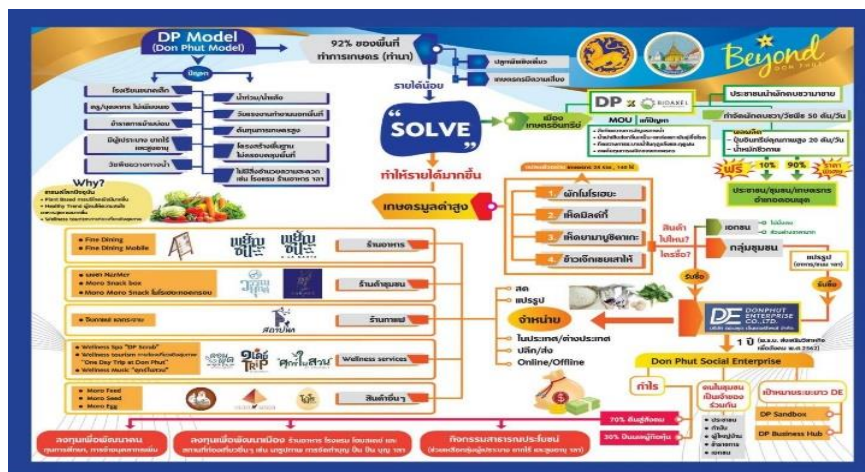
4) การสร้างการรับรู้ให้กับประชาชนวงกว้างเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่รับรู้ประโยชน์ ของผลิตภัณฑ์

5) บุคลากรในดอนพุดโมเดลขาดความรู้เรื่องภาษี หรือการเตรียมเอกสารต่าง ๆ ทั้งเรื่องภาษีหัก ณ ที่จ่าย หรือภาษีมูลค่าเพิ่ม มีผลต่อการดำเนินงานเรื่องภาษีของดอนพุดโมเดล

6) หน่วยงานหรือบุคลากรไม่ทราบแนวทางการดำเนินงานที่ถูกต้อง อาทิ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ที่ถูกต้อง เป็นต้น

7) ปัญหาการตลาด หาช่องทางการขายได้ยาก เนื่องจากสินค้ายังไม่เป็นที่รู้จักการซื้อมีปริมาณน้อย

การอภิปรายผล

ภาพที่ 2 แนวทางการดำเนินการดอนพุดโมเดล

รูปแบบ ดอนพุดโมเดล เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี มีการตั้งทีมขับเคลื่อนระดับอำเภอลงสู่ระดับตำบล หมู่บ้าน จากที่ได้ร่วมกันสำรวจสภาพปัญหา พบว่า อำเภอดอนพุดมีปัญหา น้ำท่วม น้ำแล้ง ภัยแรงงานทำงานนอกพื้นที่ ต้นทุนการเกษตรสูง โครงสร้างพื้นฐานไม่ครอบคลุม ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โรงแรม ร้านอาหาร มีโรงเรียนขนาดเล็ก ครัวบุคลากรไม่เพียงพอ ข้าราชการย้ายบ่อย ผู้เปราะบาง ยากไร้และผู้สูงอายุ เมื่อมีปัญหา น้ำท่วม น้ำแล้ง จึงได้ผลผลิตน้อยทำให้ประชาชนมีรายได้น้อย แนวคิดดอนพุดโมเดล จึงเป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาภายใต้แนวความคิดการสร้างธุรกิจวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ในการแก้ไขปัญหารายได้ของประชาชนในพื้นที่อำเภอดอนพุด ด้วยการพัฒนาพื้นที่ในทุกมิติ ทั้งการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรเชิงเดี่ยวไปสู่เกษตรมูลค่าสูงโดยใช้นวัตกรรมอินทรีย์ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ การดำเนินการตัวอย่างของดอนพุดโมเดล บริษัท ดอนพุด เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด บริหารจัดการต่อซึ่งข้าวอย่างชาญฉลาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดการเผาที่นำมาสู่ปัญหา PM 2.5 การดำเนินการเกิดจากความร่วมมือคนในชุมชนอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ซึ่งเกิดจากความต้องการแก้ปัญหาเกษตรกรในดอนพุดที่มีรายได้น้อย โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ปลูกข้าวกันเป็นหลัก และมักจะประสบปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งทุกปี ดอนพุดโมเดลสนับสนุนให้ประชาชนหันมาปลูกผักมูลค่าสูง 4 ชนิดมานำร่อง ได้แก่ 1) ผักโสมโรฮะยะ ที่มีวิตามินสูง 2) เห็ดมิลก ที่มีโปรตีนสูง 3) เห็ดยามาบูชิตาเกะ บำรุงสมอง 4) ข้าวเจ๊กเขยเสาให้ ที่มีน้ำตาลต่ำเหมาะกับผู้ป่วยเบาหวาน ภายใต้การดำเนินการของบริษัทและนำรายได้ส่วนหนึ่งมอบสู่สังคม ดำเนินการในการกระจายสินค้า ทำการค้าและเป็นจุดรับซื้อผลผลิต โดยมีส่วนราชการส่งเสริมการจำหน่ายสินค้า โดยในการดำเนินการผลตอบแทนในปีแรกนั้นแบ่งรายได้ ร้อยละ 70 ให้เป็นประโยชน์สาธารณะ แบ่งเป็นร้อยละ 30 คืนสู่เกษตรกรในพื้นที่ พร้อมทั้งมีการจัดตั้งร้านอาหารเพื่อนำเสนอคอร์สอาหารที่ใช้วัตถุดิบหลักทั้ง 4 และพืชผักในชุมชนมาประกอบอาหาร และขายของฝากและสินค้าแปรรูปจากวัตถุดิบทั้ง 4 ซึ่งเป็นการดำเนินการที่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Maryam (2012) กล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญของวิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) วิสาหกิจเพื่อสังคมเกิดการกระจายทักษะและความรับผิดชอบให้แก่สมาชิก ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการทำให้งานมีความยั่งยืนในระยะยาว 2) ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ (Partnership) ทั้งความร่วมมือจากองค์กรอื่นทั้งภาครัฐและภาคเอกชน 3) การดำเนินการ

วิสาหกิจเพื่อสังคมจำเป็นต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์และมีกรอบความคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้และปฏิบัติได้จริง อีกทั้งช่วยในการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางการตลาดได้ 4) มีการจัดทำแผนธุรกิจและการตลาด รวมถึงมีผู้เชี่ยวชาญ และมีการบริหารจัดการงานที่ดี 5) มีการวางแผนเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางสังคมขององค์กรได้ 6) สมาชิกในการดำเนินการต้องมีแรงบันดาลใจรวมถึงมีความมุ่งมั่นในการดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวของการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคม 7) ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการของวิสาหกิจเพื่อสังคม 8) การดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคมต้องมีความเป็นอิสระจากการแทรกแซงการดำเนินงานของทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง 9) ดำเนินการเป็นไปตามสภาพแวดล้อมกฎหมาย และข้อบังคับ ในการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคมมีความเหมาะสมกับประเทศไทยโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท เนื่องจากช่วยในการสร้างรายได้ให้ประชาชนในพื้นที่ สร้างอาชีพ และสร้างความเข้าใจความต้องการของประชาชนในชุมชนและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้หน่วยงานภาครัฐและที่เกี่ยวข้องสามารถทำงานร่วมกับประชาชนในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุตโมเดล เกษตรกรทำนาปลูกผักเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงเกิดแนวคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น ประชาชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน ดอนพุตโมเดล โดยเข้าร่วมปลูกผักมูลค่าสูง 4 ชนิดมานำร่อง ได้แก่ 1) ผักโมโรเฮยะ 2) เห็ดมิลกี้ 3) เห็ดยามาบูชิตาเกะ 4) ข้าวเจ๊กเขยเส้าให้ ภายใต้การดำเนินการของบริษัทวิสาหกิจเพื่อสังคม บริษัท ดอนพุต เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด และนำรายได้ส่วนหนึ่งมอบสู่สังคม ดำเนินการในการกระจายสินค้า ทำการค้าและเป็นจุดรับซื้อผลผลิต โดยมีส่วนราชการส่งเสริมการจำหน่ายสินค้า โดยในการดำเนินการผลตอบแทนในปีแรกนั้นแบ่งรายได้ ร้อยละ 70 ให้เป็นประโยชน์สาธารณะ แบ่งเป็นร้อยละ 30 คืนสู่เกษตรกรในพื้นที่ พร้อมทั้งมีการจัดตั้ง ร้านอาหาร เพื่อนำเสนอคอร์สอาหารที่ใช้วัตถุดิบหลักทั้ง 4 และพืชผักในชุมชนมาประกอบอาหาร และขายของฝาก และสินค้าแปรรูปจากวัตถุดิบทั้ง 4 ชนิด ในการเข้าไปมีส่วนร่วมขับเคลื่อนดอนพุตโมเดล ประกอบกับนโยบายในด้านการส่งเสริมการปลูกผักมูลค่าสูง ดูแลง่าย ไม่มีขั้นตอนยุ่งยาก และสามารถเสริมสร้างรายได้ให้กับประชาชนได้อีกทางหนึ่ง จึงได้เข้าร่วมขับเคลื่อนงานดอนพุตโมเดลในครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ได้ศึกษาวิจัยในโครงการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนพร้อมได้เผยแพร่รายงานการศึกษาวิจัย ได้แบ่งโครงสร้างพื้นฐานของการมีส่วนร่วมมิติที่ 3 การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นอย่างไร (How is participation occurring with in the project?) มีประเด็นที่ควรพิจารณา 4 ประเด็น ได้แก่ 1) พื้นฐานการมีส่วนร่วมจะพิจารณาเกี่ยวกับแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง แรงจูงใจที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากแหล่งที่ใดบ้าง 2) รูปแบบของการมีส่วนร่วมจะพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบขององค์การและการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม 3) ขอบเขตของการมีส่วนร่วมจะพิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วมและขอบเขตของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม 4) ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมจะพิจารณาเกี่ยวกับการมอบอำนาจแก่บุคคลและการปฏิสัมพันธ์ในคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) การติดตามและประเมินความก้าวหน้าตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถจัดกลุ่ม SDGs ตามปัจจัยที่เชื่อมโยงกันใน 5 มิติ (5P) ได้แก่ 1) การพัฒนาคน (people) ให้ความสำคัญกับการขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหย และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม 2) สิ่งแวดล้อม (planet) ให้ความสำคัญกับการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศเพื่อพลเมืองโลกรุ่นต่อไป 3) เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (prosperity) ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ความเป็นอยู่ที่ดี และสอดคล้องกับธรรมชาติ 4) สันติภาพและความยุติธรรม (peace) ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่สงบสุข และไม่แบ่งแยก

และ 5) ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (partnership) ความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการดำเนินงาน และปัญหา/อุปสรรค ของรูปแบบดอนพุด โมเดล มีการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่อำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี ให้การสนับสนุนการปลูกผัก ให้ความรู้กับการปลูกพืชทางเลือก เช่น ผักโมโรเฮยะ เห็ดมิลก เป็นต้น ส่วนใหญ่ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่อำเภอดอนพุด ในการแก้ไขปัญหาพื้นที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่อำเภอดอนพุด มีการแลกเปลี่ยนและช่วยเหลือการทำงาน และข้อมูลร่วมกัน ภายใต้การดำเนินการของบริษัทวิสาหกิจเพื่อสังคม บริษัท ดอนพุด เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด สนับสนุนให้ประชาชนหันมาปลูกผักมูลค่าสูง 4 ชนิดมานำร่อง ได้แก่ 1) ผักโมโรเฮยะ 2) เห็ดมิลก 3) เห็ดยามาบูชิตาเกะ 4) ข้าวเจ๊กเชยเส้าไห้ ภายใต้การดำเนินการของบริษัทและนารายได้ส่วนหนึ่งมอบสู่สังคม ดำเนินการในการกระจายสินค้า ทำการค้าและเป็นจุดรับซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมีส่วนราชการส่งเสริมการจำหน่ายสินค้า โดยในการดำเนินการจัดสรรผลตอบแทนในปีแรกนั้นแบ่งรายได้ ร้อยละ 70 ให้เป็นประโยชน์สาธารณะ แบ่งเป็นร้อยละ 30 คืนสู่เกษตรกรในพื้นที่ พร้อมทั้งมีการจัดตั้งร้านอาหารเพื่อนำเสนอคอร์สอาหารที่ใช้วัตถุดิบหลักทั้ง 4 และพืชผักในชุมชนมาประกอบอาหาร และขายของฝากและสินค้าแปรรูปจากวัตถุดิบทั้ง 4 ชนิด ซึ่งเป็นการดำเนินการที่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืนในการช่วยเหลือประชาชนตามบทบาทความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสำรวจ และให้ความช่วยเหลือประชาชนในชุมชน การดำเนินงานของดอนพุดโมเดล บริษัท ดอนพุด เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ประชาชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น สามารถนำสิ่งดี ๆ คืนกลับสู่สังคม โดยการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน สนับสนุนชุดลูกเสือ สนับสนุนเครื่องมือทางการแพทย์ให้กับโรงพยาบาลดอนพุด ถือได้ว่าเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการวิจัยของ เกวลิน มะลิ (2557) ศึกษาวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยในมิติทางเศรษฐศาสตร์ และมิติของสังคม เป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์ชุมชน มีการผลิตสินค้าและบริการต่อเนื่องโดยนำกำไรที่ได้มาแก้ไขและพัฒนาชุมชน และการศึกษาของ Donwe Choi and jinsol Park (2021) ศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม ผลการศึกษา พบว่าการดำเนินการจะเริ่มขึ้นนั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายผู้บริหาร งบประมาณ บุคลากร และเครือข่ายภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ในพื้นที่ การพัฒนาธุรกิจท้องถิ่นเป็นประโยชน์ต่อประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จัดการประชุมเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) แนวทางการดำเนินงานให้เป็นไปตามระเบียบ และกฎหมายราชการ
2. สร้างการรับรู้ความสำคัญให้กับประชาชนในพื้นที่ ให้เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจการในรูปแบบของการเป็นผู้ปฏิบัติงานต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สนับสนุนการแปรรูปผลผลิตของวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เช่น การแปรรูปผลผลิตที่มีในพื้นที่ ผลิตภัณฑ์จากพืชเศรษฐกิจ การทำกระเปาะจากไม้ไผ่ การแปรรูปข้าว อ้อย และสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มในพื้นที่

2. สนับสนุนนวัตกรรมองค์ความรู้ใหม่ ๆ การแปรรูปเกษตรสินค้า การตลาดแนวใหม่ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) และสนับสนุนการใช้พลังงานทดแทน เช่น พลังงานโซลาร์เซลล์มาใช้ในภาคประชาชนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อลดต้นทุนการผลิต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยในครั้งต่อไป คณะวิจัยสามารถต่อยอดผลการวิจัยครั้งนี้ ในการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของนโยบายที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาคที่สามารถดำเนินการได้ตามกฎหมาย และข้อบังคับเพื่อเป็นประโยชน์ต่อภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่
2. การวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการพัฒนาของทีมงานเกษตรกรในการต่อยอดภารกิจของหน่วยงานภาครัฐส่วนภูมิภาคในการส่งเสริมการทำธุรกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักให้เกิดการทำงานเชิงบูรณาการได้

เอกสารอ้างอิง

- เกวลิน มะลิ. (2557). กิจกรรมเพื่อสังคมในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ (Journal of Economics and Management Strategy)*, 1(2), 104-112.
- บานชื่น นักการเขียน และ เพ็ญศรี บางบอน. (2559). *การพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พลอยนภัส ธนัทธัญญากิตต์. (2565). *การบริหารการปกครองส่วนภูมิภาคแบบบูรณาการ 4.0 (การค้นคว้าอิสระ)*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2560). *เศรษฐกิจพอเพียง*. <https://www.chaipat.or.th/publication/publish-document/sufficiency-economy.html>
- วิกิพีเดีย. (2567). *อำเภอตอนพุด*. <https://www.wikipedia.org/wiki/อำเภอตอนพุด>
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*.
- สำนักนโยบายและแผน. (2563). *แผนปฏิบัติการกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2563 - 2565)*. สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น. (2566). *โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน*. กรมการปกครอง.
- Muhammad Yunus. (1970). *แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม*. <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=Cohen+and+Uphoff>.
- Cohen and Uphoff. (1980). *การมีส่วนร่วม*. <https://www.google.com/search?q=Donwe+Choi+and+jinsol+Park>.
- Donwe Choi and jinsol Park. (2021). ศึกษาองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม Local government as a catalyst for promoting social enterprise. *Public Management Review*, 23(5), 665-686.
- Donphut. (2565). *ตอนพุดโมเดล*.